

PELASTUSOPISTO

2019

**Sopimuspalokunnan päällikkökurssi (4 op)
Opetussuunnitelma**

Koulutusjohtaja

Hyväksytty 9.1.2019

Sisällys

1. YLEISTÄ.....	2
1.1. PÄÄSYKRITEERIT SOPIMUSPALOKUNNAN PÄÄLLIKKÖKURSSILLE	2
1.2. AIEMMIN HANKITUN OSAAMISEN TUNNISTAMINEN JA TUNNUSTAMINEN (AHOT) SEKÄ OPINTOJEN HYVÄKSILUKEMINEN	2
2. SOPIMUSPALOKUNNAN PÄÄLLIKÖN TYÖNKUVA.....	3
3. SOPIMUSPALOKUNNAN PÄÄLLIKKÖKURSSIN TAVOITTEET	5
3.1. SOPIMUSPALOKUNNAN PÄÄLLIKKÖKURSSIN ARVOPERUSTA	5
3.2. OSAAMISPERUSTEINEN TAVOITTEENASETELU	5
3.3. SOPIMUSPALOKUNNAN PÄÄLLIKKÖKURSSIN OSAAMISTAVOITTEET	6
4. OPETUSSUUNNITELMAN KÄSITTEISTÖ	8
5. OPISKELUMENETELMÄT SOPIMUSHENKILÖSTÖN PÄÄLLIKKÖKOULUTUKSESSA	11
6. SOPIMUSHENKILÖSTÖN PÄÄLLIKKÖKURSSI.....	12
6.1. SOPIMUSHENKILÖSTÖN PÄÄLLIKKÖKURSSIN OPETUSSUUNNITELMAN TOTEUTTAMINEN	12
6.2. SOPIMUSHENKILÖSTÖN PÄÄLLIKKÖKURSSIN KOULUTUSOSIOT	12
6.2.1. Pelastustoimen lainsäädäntö ja hallinnollinen järjestelmä (12 t).....	13
6.2.2. Palokuntasopimus ja sen veloitteet sekä sivutoimisen henkilöstön asema pelastuslaitoksen työntekijänä (12 t)	14
6.2.3. Sopimuspalokunnan toiminnan suunnittelu, riskienhallinta ja työturvallisuus sopimuspalokuntatoiminnassa (26 t)	14
6.2.4. Johtaminen ja organisointi; henkilöstöjohtaminen (24 t)	15
6.2.5. Pelastustoiminnan johtaminen ja tiedottaminen (16 t).....	16
6.2.6. Turvallisuusviestintä ja sidosryhmäyhteistyö (10 t).....	16
6.2.7. Alueellisen pelastuslaitoksen toiminta ja keskeiset asiakirjat sekä pelastusalan järjestöjen toiminta (6 t).....	17
7. OPINTOJA KOSKEVIA OHJEITA	18
7.1. SUORITUSTAVAT	18
7.2. SOPIMUSPALOKUNNAN PÄÄLLIKKÖKURSSIN ARVIOINTI JA REKISTERÖINTI	18
7.3. OIKAISUVAATIMUS.....	19

1. Yleistä

Pelastusopiston päämääränä on korkeatasoinen sopimushenkilöstön koulutusjärjestelmä, jolla varmistetaan sopimushenkilöstön laadukas koulutus eri puolilla Suomea. Sopimuspalokunnan päällikön tehtäväkuva muuttuu seuraavien vuosien aikana ja samalla koulutus muuttuu sopimuspalokunnan päällystökoulutukseksi. Pelastuslain uudistaminen ja pelastustoimen uudelleen järjestäminen sekä sopimuspalokuntien koulutusjärjestelmän muutos ja kehittäminen asettavat muospaineita myös sopimuspalokunnan päällikön toimenkuvaan. Tämä opetussuunnitelma on päivitetty koulutusjärjestelmän muutosprosessin aikana ja opetussuunnitelma päivitetään vuoden 2019 aikana. Tällä varmistetaan sujuva siirtyminen sopimuspalokunnan päällikkökurssin muuttumisesta entistä enemmän pelastustoimen kokonaisuutta käsitteleväksi kurssiksi, jonka tarkoituksena on kehittää sopimuspalokunnan päällystöstä pelastustoimen kehittäjiä.

Pelastustoiminnan johtaminen siirtyy mahdollisesti jatkossa entistä enemmän osaksi ryhmänjohtajakoulutusta ja tilannejohtamisen koulutusta niin, että pelastustoiminnan johtamisen koulutus vähenee sopimuspalokunnan päällystökoulutuksesta. Vapautuva tuntimäärä hyödynnetään sopimuspalokunnan päällystön laajenevaa toimenkuvaa tukevaan koulutukseen.

1.1. Pääsykriteerit sopimuspalokunnan päällikkökurssille

Sopimuspalokunnan päällikkökurssille pääsemisen edellytyksenä on aikaisemman Pelastusopiston hyväksymän SPEK:n opetussuunnitelman mukaisen yksikönjohtajakoulutuksen tai uuden Pelastusopiston koulutusjärjestelmän mukaisen ryhmänjohtajan koulutuksen hyväksytyt suorittaminen.

1.2. Aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen (AHOT) sekä opintojen hyväksilukeminen

Sopimushenkilöstön päällystökoulutuksessa voidaan hyväksilukea aiemmin suoritettuja opintoja sekä kokemusta. Hyväksilukeminen voi koskea kurssia kokonaisuudessaan tai sen osia. Hyväksiluetavuutta arvioitaessa lähtökohtana ovat kurssin osaamistavoitteet. Arvioinnissa otetaan huomioon myös aikaisempien opintojen laajuus, sisältö sekä ajankohta, jolloin opinnot on suoritettu.

Hyväksilukemismenettely käynnistyy vain opiskelijan aloitteesta. Formaalin oppimisen osalta opiskelijalla on velvollisuus osoittaa osaamisensa ja hänen on esitettävä todistusjäljennökset niistä opinnoista, joihin hän vetoaa. Hyväksilukemista haetaan Pelastusopiston päällikkökoulutuksesta vastaavalta. Hyväksilukemispäätöksen asiassa tekee koulutusjohtaja sopimushenkilöstön päällikkökoulutuksesta vastaavan esityksestä. Pääsääntöisesti kymmentä vuotta vanhempia opintoja ei hyväksiluetä.

Non- ja informaalin oppimisen osalta opiskelijan on mahdollista käynnistää AHOT-prosessi kirjallisella hakemuksella, josta selviää, mitä osaamista hänellä on, miten ja mistä se on hankittu. Tiedot on tarvittaessa pystyttävä osoittamaan luotettaviksi dokumentein. Kirjallisen hakemuksen pohjalta opiskelijalle voidaan myöntää oikeus näyttää osaamisensa näytöllä.

2. Sopimuspalokunnan päällikön työnkuva

Sopimuspalokunnan toiminta jakautuu kahteen päällekkäiseen hallintorakenteeseen. Yhdistyshallinto on yhdistysrutiinien hoitoa, joka perustuu yhdistyksen toimintaa säätelevään yhdistyslakiin (503/1989). Yhdistyshallinnosta vastaa yleensä palokuntayhdistyksen puheenjohtaja. Sopimuspalokunnan pelastustoiminnan hallinnon ensisijaisena tehtävänä on valmiuden ja pelastustoiminnan varmistaminen. Pelastustoiminnan hallintoa johtaa sopimuspalokunnan päällikkö.

Sopimuspalokunnan päällikkö toimii yhdistyksensä edustajana osana alueellista pelastustoimea. Hän on luottamushenkilö, joka vastaa palokunnan pelastustoiminnan tehokkuudesta ja laadukkuudesta yhdistyksessään. Päällikön tehtävässä tarvitaan hallinnollista ja johtamistaidollista osaamista sekä monipuolisia suunnittelunvalmiuksia. Tehtävässä edellytetään hyvää tietämystä pelastustoimintaan, onnettomuuksien ehkäisyyn ja varautumiseen liittyvien tehtävien hoidosta.

Muuttuneessa pelastustoimen viranomaiskentässä korostuu viranomaisyhteistyö aluepelastuslaitoksen lisäksi muiden turvallisuusviranomaisten esim. poliisin ja hätäkeskuslaitoksen kanssa. Tehtävässä tarvitaan osaamista sopimuspalokunnan edunvalvontaan ja yhteisön positiivisen julkisuuskuvan rakentamiseen liittyvissä asioissa.

Tehtäväkuva on palokuntakohtainen ja se määräytyy palokuntasopimuksen velvoitteiden mukaan. Kaikki sopimuspalokunnat osallistuvat pelastustoimintaan ja yli puolet sopimuspalokunnista myös ensivastetoimintaan. Onnettomuuksien ehkäisyssä korostuvat turvallisuusviestinnän suunnitteleminen sekä siihen liittyvien tehtävien hoitaminen. Onnettomuuksien ehkäisyyn ja varautumisessa palokunnan osallistuminen ja veloitteet vaihtelevat palokuntasopimuksen mukaan. Nykyisin monet sopimuspalokunnat ovat erikoistuneet jollakin tehtäväalueella ja sopineet siitä alueen pelastuslaitoksen kanssa.

Palokunnan päällikön perustehtäviä ovat palokunnan toiminnan johtaminen, organisoiminen ja kehittäminen. Hänen tulee saada jäsenet osallistumaan aktiivisesti toimintaan ja huolehtia uusien jäsenten rekrytoinnista. Hän antaa tehtäviä, tukee ja ohjaa niiden suorittamista sekä kannustaa henkilöstöä. Päällikön on hallittava henkilöstön motivoinnin perusteet. Hänellä pitää olla hyvät vuorovaikutus- ja neuvottelutaidot: taito hallita henkilöstökonflikteja on yksi hyvän palokunnan päällikön ominaisuuksista. Yhteiskunnan muutokset aiheuttavat haasteita sopimuspalokuntatoimintaan. Nuorten muuttaminen kasvukeskuksiin, siviililyön sitovuus, työssä käyminen oman kunnan ulkopuolella ovat aiheuttaneet sen, että sopimuspalokuntaan on vaikeampaa rekrytoida henkilöstöä. Tämä on johtanut sopimuspalokunnan henkilöstön ikääntymiseen.

Sopimuspalokunnan tuottamat palvelut ovat sen kaikkien jäsenten tuottamia palveluja. Palokunnan päällikön tulee varmistaa henkilöstöresurssien riittävyys siten, että palokuntasopimuksen mukaiset tehtävät tulevat hoidetuiksi. Päällikön on huolehdittava myös henkilöstön osaamisesta, koulutuksesta ja toiminnan jatkuvuuden turvaamisesta. Hän vastaa osaltaan palokunnan toimintailmapiiiristä sekä jäsenten osallistumismotivaation tukemisesta.

Sopimuspalokunta tarvitsee riittävän määrän kalustoa sekä muuta varustusta. Kalusto ja varusteet ovat sopimuksen mukaisesti joko omaa tai pelastuslaitoksen sopimuspalokunnalle sijoittamaa kalustoa. Päällikkö neuvottelee pelastuslaitoksen kanssa sopimuspalokunnalle varatun kaluston sijoituksesta ja osallistuu palokunnan oman kaluston hankintaan. Sopimuspalokunnan yhtenä voimavarana on hyvä yhteistoiminta päällikön ja yhdistyksen hallituksen välillä. Palokunnan toiminta ja talous ovat aina yhteen sovitettava.

Palokunnanpäällikkö toimii usein oman palokuntansa osalta pelastustoiminnan johtajana. Päällikön tulee osata sopimuspalokunnan johtaminen osana suurempaa johtamismuodostelmaa esim. suuronnettomuuksissa ja häiriötilanteissa sekä poikkeusoloissa. Päällikön tulee tuntea pelastustoimen valtakunnalliset onnettomuustiedottamisen edellyttämät tiedot ja taidot sekä oman alueellisen pelastuslaitoksen ohjeistukset tiedottamisesta.

Sen lisäksi hän toimii usein yhdistyksensä "toiminnanjohtajana", ja jotta työtaakka ei kasvaisi kohtuuttomaksi, on delegointi keskeinen tapa jakaa tehtäviä ja varmistaa toiminnan valmius sekä jatkuvuus. Tämä edellyttää esim. varapäällikön ja ryhmänjohtajien kouluttamista vastaaviin johtamisvalmiuksiin. Palokunnanpäällikkö on myös palokunnan keulakuva suhteessa pelastuslaitokseen ja julkisuuteen. Yhteistyön ja julkisuuskuvan merkitys on erittäin suuri palokunnan toiminnan turvaamisessa ja positiivisen yhteisökuvan rakentamisessa.

3. Sopimuspalokunnan päällikkökurssin tavoitteet

3.1. Sopimuspalokunnan päällikkökurssin arvoperusta

Sopimuspalokunnat tarvitsevat henkilöstöä, joilla on taidot ja tahto oppia jatkuvasti ja näin valmiudet uudistaa omaa osaamistaan. Osaamisella ymmärretään yhä useammin laaja-alaisten työ- ja toimintakokonaisuuksien hallintaa. Laaja-alaisen osaamisen rinnalla edellytetään usein myös vahvaa erityisosaamista sekä henkilökohtaista sitoutumista itsensä, ryhmän ja yhteisön kehittämiseen. Organisaatiot madaltuvat ja päätöksenteko – haasteellisesti – hajautuu. Asiantuntijavastuut korostuvat.

Henkilöstön kasvu ja kehittyminen ovat jatkuva oman osaamisen oppimisprosessi: pelastustoimen tieto- ja taitoperustan kehittämisen ohella on tärkeää kyetä myös uskomusten, asenteiden ja arvojen muutokseen ja ymmärryksen avartamiseen.

Vahvan perustan lisäksi tehtävissä ja toiminnassa tarvitaan yhä useammin prosessityyppisiä, teknisestä ja pelastustoimen osaamisesta riippumattomia yleisiä toimintavalmiuksia, esimerkiksi

- valmiutta kehittää käytäntöjä ja sisäistää uusia toimintatapoja, jotka auttavat hallitsemaan epävarmuutta muuttuvassa yhteiskunnassa ja muuttuvassa työelämässä,
- valmiutta arvioida ja kehittää omia vuorovaikutustaitoja
- valmiutta hyvään ammatilliseen yhteistyöhön muiden kanssa,
- valmiutta ohjata, tukea ja kannustaa henkilöstöä oman osaamisensa hyödyntämiseen sekä taitojensa kehittämiseen,
- valmiutta hahmottaa yhteisön tulevaisuutta ja virittää aloitteellisuutta sekä johtaa vanhentuneiden tai toimimattomien käytäntöjen muuttamista.

Henkilöstön osaaminen on myös arvo-osaamista: pelastustoimen arvoperustaan sitoutuminen auttaa ratkaisemaan toiminnan oikeutusta ammatissa, työelämässä ja yhteiskunnassa.

3.2. Osaamisperusteinen tavoitteenasettelu

Sopimushenkilöstön kurssit on kuvattu osaamisperusteisen tavoitteenasettelun mukaisesti. Osaamistavoitteet (learning outcomes) kuvaavat, mitä opiskelijan odotetaan osaavan kurssikokonaisuuden suoritettuaan. Pyrkimyksenä on kuvata, mitä oppija tietää, ymmärtää tai kykenee tekemään oppimisen tuloksena.

Osaamistavoitteiden pohjalla ovat sopimushenkilöstön toiminnassa onnistumisen kannalta keskeiset osaamistarpeet. Kurssin osaamistavoitteet on laadittu minimitasolle. Osaamistavoitteiden laatimisella ja arvioinnilla huolehditaan siitä, että jokainen opiskelija saavuttaa vähintään ne tiedot, taidot ja asenteet, jotka ovat pohjana tehtävässä onnistumiselle ja jatkuvalla uuden tiedon rakentumiselle.

Osaamistavoitteet on kirjoitettu siten, että ne sisältävät seuraavat asiat: verbin, joka kertoo, mitä oppijan odotetaan pystyvän tekemään kurssin lopussa; sanan tai sanoja, jotka ilmaisevat, minkä asian kanssa oppija on tekemisissä; sanan tai sanoja, joita käytetään osoituksena siitä, että oppimista on saavutettu. Osaamisen tasoja on kuvattu Bloomin taksonomiaa mukaillen seuraavasti:

1. Muistamisen taso

Muistaminen voidaan määritellä kyvyksi pitää mielessä tai palauttaa mieleen asioita ilman, että niitä välttämättä ymmärretään. Tässä opetussuunnitelmassa käytetään muistamisen tasolla mm. seuraavia verbejä: *määritellä, tunnistaa, listata, kuvata, jäljitellä, muistaa.*

2. Ymmärtämisen taso

Ymmärtäminen voidaan määritellä kyvyksi tulkita opittua informaatiota. Tässä opetussuunnitelmassa käytetään ymmärtämisen tasolla mm. seuraavia verbejä: *selittää, erottaa, raportoida, avustaa, arvioida.*

3. Soveltamisen taso

Soveltaminen voidaan määritellä kyvyksi käyttää opittua materiaalia uusissa tilanteissa tai kyvyksi käyttää ideoita ja käsitteitä ongelmanratkaisussa. Tässä opetussuunnitelmassa käytetään soveltamisen tasolla mm. seuraavia verbejä: *käyttää, valita, toimia, soveltaa, suorittaa, toteuttaa, ehdottaa, tehdä.*

4. Analysoimisen taso

Analysoiminen voidaan määritellä kyvyksi hajottaa informaatio komponenteiksi, ja etsiä niiden välisiä suhteita ja ideoita (organisatorisen rakenteen ymmärtämistä). Tässä opetussuunnitelmassa käytetään analysoimisen tasolla mm. verbiä *analysoida.*

5. Arvioimisen taso

Arvioiminen voidaan määritellä kyvyksi arvioida ajatusten ja ratkaisujen arvoa; *arvostella, tehdä johtopäätös, perustella.*

6. Luomisen taso

Luominen voidaan määritellä kyvyksi arvioida ja arvottaa materiaalia tiettyä tarkoitusta varten sekä kyvyksi saada aikaan jotain uutta; *rakentaa, laajentaa, kehittää.*

3.3. Sopimuspalokunnan päällikkökurssin osaamistavoitteet

Sopimuspalokunnan päällikkökurssin suorittanut osaa

1 Muistamisen taso

- kertoa pelastustoimen lainsäädännön ja pelastustoimen hallinnollisen järjestelmän
- kertoa oman alueensa pelastuslaitoksen kanssa laaditun sopimuksen ja pelastuslaitoksen palvelutasopäätöksen sekä muut pelastuslaitoksen toiminnan kannalta keskeiset asiakirjat

2 Ymmärtämisen taso

- selittää ja perustella sopimushenkilöstön koulutusjärjestelmäkokonaisuuden sekä vaikutuksen pelastustoimintaan
- suunnitella palokunnan toimintaa
- selittää palokuntasopimuksen palokunnalle asettamat velvoitteet
- riskienhallinnan ja turvallisuusjohtamisen tärkeyden pelastustoimen tehtävissä ja harjoituksissa

- selittää työturvallisuuslainsäädännön vaatimukset
- selittää pelastustoiminnan johtamisjärjestelmän ja pelastustoimintaa tilapäisesti johtavan henkilön pelastuslain mukaiset toimivaltuudet
- käyttää henkilöstöjohtamista palokunnan jäsenten motivaatiota vahvistavana keinona
- rekrytoida
- selittää johtajan merkityksen henkilöturvallisuuden johtamisessa
- ylläpitää ja kehittää henkilöstön toimintakykyä
- selittää positiivisen julkisuuskuvan merkityksen palokunnalle ja pelastusalalle
- selittää sidosryhmä- ja viranomaisyhteistyön merkityksen palokunnan toimintaedellytysten varmistamisessa
- kouluttaa sisäisessä koulutuksessa rakenteellista paloturvallisuutta, paloteknisiä laitteita ja palontutkintaa

3 Soveltamisen taso

- johtaa palokuntaansa siten, että palokuntasopimuksen palokunnalle asettamat velvoitteet täyttyvät
- suunnitella ja johtaa sopimuspalokuntansa toteuttamaa turvallisuusviestintää pelastuslaitoksen kanssa sovitulla tavalla
- soveltaa työturvallisuuslainsäädäntöä käytäntöön
- omalta osaltaan ylläpitää palokunnan ja pelastusalan positiivista julkisuuskuvaa

4 Analysoimisen taso

- arvioida ja kehittää palokuntansa toimintaa

4. Opetussuunnitelman käsitteistö

Aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen – Aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisella tarkoitetaan toimenpiteitä, jotka mahdollistavat opiskelijan erilaisissa tilanteissa jo hankkiman osaamisen hyväksilukemisen osaksi suoritettavaa kurssia. Osaaminen on voinut syntyä esim. aiemmissa opinnoissa, työelämässä tai harrastetoiminnassa. Tunnistamisen avulla osaaminen saadaan näkyville dokumentointia varten.

Aiemmin hankitun osaamisen tunnustamisella tarkoitetaan toimenpiteitä ja käytäntöjä, joilla opiskelijan tunnistettu osaaminen arvioidaan ja dokumentoidaan. Toiminnassa keskitytään arvioimaan henkilön tunnistettua osaamista suhteessa opetussuunnitelmassa kuvattuihin osaamistavoitteisiin ja ydinsisältöihin. Opiskelijan on esitettävä todistusjäljennökset ja muut soveltuvat dokumentit niistä suorituksista ja siitä osaamisesta, joihin hän vetoaa.

Harjoitussuunnitelma – suunnitelma, jonka mukaan koulutetaan ja harjoitellaan opetussuunnitelmassa ja toteuttamissuunnitelmassa olevien tavoitteiden mukaisia käytännön taitoja. Harjoitussuunnitelmassa kuvataan harjoituksen osaamistavoitteet, toteutustapa, käytössä olevat resurssit, aikataulu sekä harjoitukseen liittyvät turvaohjeet.

Koulutuksen järjestäjä – Pelastusopisto vastaa sopimuspalokunnan päällikkökoulutuksen opetussuunnitelmasta, toteuttamissuunnitelmasta, koulutuksen toteuttamisesta, sekä palautteen keräämisestä Webropol-kyselyllä.

Kurssi – opintojen ja opetuksen sisällöllinen ja rakenteellinen koulutuskokonaisuus, jonka tavoitteet on määritelty tässä opetussuunnitelmassa. Kurssi rakentuu lähiopetuksesta ja itsenäisistä opinnoista, ja sen laajuus ilmoitetaan opintopisteinä. Kurssi muodostuu eri osioista. Näiden välinen määrällinen suhde näkyy kurssin toteuttamissuunnitelmassa ja vaihtelee kurssikohtaisesti.

Lähiopetus – se osa kurssin opinnoista, joka merkitään toteuttamissuunnitelmaan, ja joka pidetään toteuttamissuunnitelmaan merkittynä aikana. Lähiopetusta ovat esim. oppitunnit, seminaarit, opintokäynnit, simulaatio-opetus, muodolliset ja sovelletut harjoitukset sekä mahdolliset kokeet ja tentit.

Verkko-opiskelu – se osa, joita voidaan suorittaa ohjatusti oppimisympäristössä. Opinnot voivat sisältää esimerkiksi keskustelua, ryhmätöitä, tehtäviä ja tiedonhankintaa.

Itsenäinen opiskelu – se osa kurssin opinnoista, jonka opiskelija suorittaa lähiopetuksen ulkopuolella hänelle soveltuvassa paikassa ja valitsemanaan aikana. Itsenäisissä opinnoissa opiskelijat tekevät esim. erityyppisiä oppimistehtäviä, verkko-opintoja sekä valmistautuvat kokeisiin ja tentteihin.

Kurssin vastuuopettaja – nimetään Pelastusopiston opettajista jokaiselle sopimuspalokunnan päällikkökurssille. Kurssin vastuuopettaja toimii Pelastusopiston, pelastuslaitosten ja palokuntien sekä kurssilaisten yhteyshenkilönä erilaisten käytännön opiskeluasioiden järjestelyissä.

Koulutusosio – on kurssin opintojen ja opetuksen sisällöllinen ja rakenteellinen perusyksikkö, jonka laajuus ja tavoitteet on määritelty tässä opetussuunnitelmassa. Koulutusosio voi koostua hyvin erityyppisestä opiskelusta: oppitunneista, luennoista, oppimis- ja harjoitustehtävistä, esitelmistä ja kokeista.

Koulutusosion vastuopettaja – opintojen suunnittelusta, toteutuksesta ja arvioinnista vastaava opettaja.

Opiskelu – opiskelijan tavoitteellista toimintaa, jota ohjaavat osaamistavoitteet ja oppiminen. Opiskelijalla on velvollisuus osallistua (hyväksilukemispäätöksiä lukuunottamatta) kaikkeen järjestettyyn opetukseen sekä ja opiskella itsenäisesti annettujen ohjeiden mukaan.

Opetussuunnitelma – opetussuunnitelmassa kuvataan sopimushenkilöstön koulutusjärjestelmään kuuluvien kurssien osaamistavoitteet, ydinsisällöt ja suoritusvaatimukset. Opetussuunnitelmassa kuvataan myös arvioinnin periaatteet.

Opetussuunnitelman omistava organisaatio – sisäministeriön päättämä opetussuunnitelman valtakunnallisesta ylläpitämisestä ja kehittämisestä vastaava organisaatio – Pelastusopisto. Tämä organisaatio huolehtii myös mm. kurssien aineistotuotannosta sekä kurssien pedagogisiin toteuttamisvaihtoehtoihin valmentavasta vastaava kouluttaja -koulutuksesta.

Opinto-oikeusaika – opetussuunnitelmassa määritelty aika kurssin suorittamista varten.

Opintopiste – ilmaisee opiskeltavan opintojakson työmäärän. Yksi opintopiste vastaa keskimäärin opiskelijan 27 tunnin työpanosta. Sopimuspalokunnan päällikkökurssin laajuus on neljä (4) opintopistettä. Yksi opintopiste vastaa keskimäärin kurssilaisen 27 tunnin työpanosta. Käytännössä yhden op:n suorittamiseen vaadittava työmäärä voi vaihdella esim. henkilön opiskeluvalmiuksien mukaan.

Palokunnan koulutustavoite - ilmaisee ne kurssit ja muun koulutuksen, jonka mukaisesti kukin palokunta tulee tavoitteellisesti kouluttaa. Koulutustavoite vaihtelee palokunnittain. Tällä koulutuksella saavutetaan riittävä osaaminen, jolla palokunnan henkilöstö selviää pelastustehtävistä.

Pelastustoiminta – kiireellisiä tehtäviä, joiden tarkoituksena on pelastaa ja suojata ihmisiä, omaisuutta ja ympäristöä onnettomuuden uhatessa tai sattua sekä rajoittaa onnettomuudesta aiheutuvia vahinkoja ja lieventää onnettomuuden seurauksia.

Sopimushenkilö pelastustoimen järjestelmään kuuluva henkilö, joka toimii sopimuspalokunnassa.

Sopimuspalokunta – pelastustoimen järjestelmään kuuluva vapaaehtoinen palokunta, laitospalokunta, teollisuuspalokunta tai sotilaspalokunta, joka on tehnyt pelastuslaitoksen kanssa sopimuksen pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien hoitamisesta.

Toteuttamissuunnitelma – opetussuunnitelmassa kuvatun kurssin toteuttamiseksi laadittu suunnitelma, jonka tekee Pelastusopisto, ja jossa olevien toimintojen/toimenpiteiden alueellinen soveltamisesta vastaa kurssin vastuukouluttaja. Toteuttamissuunnitelmassa täsmennetään mm.

- osaamistavoitteet
- keskeinen asiasisältö
- suositus lähiopetuksen ja itsenäisen opiskelun väliseksi suhteeksi tunteina
- suositus lähiopetuksen aikatauluksi ja tarvittavien kouluttajien määräksi
- vaadittavat suoritukset
- lähiopetuksen läsnäolovelvoitteen seuranta; poissaolojen seuraamusten määrittely
- kirjallisiin kokeisiin tuleva opiskeltava aineisto
- käytännön kokeet
- arviointiperusteet

Kurssin vastaava kouluttaja esittelee toteuttamissuunnitelman opiskelijoille ensimmäisellä kokoontumiskerralla. Toteuttamissuunnitelma tulee kurssin Moodle-alustalle.

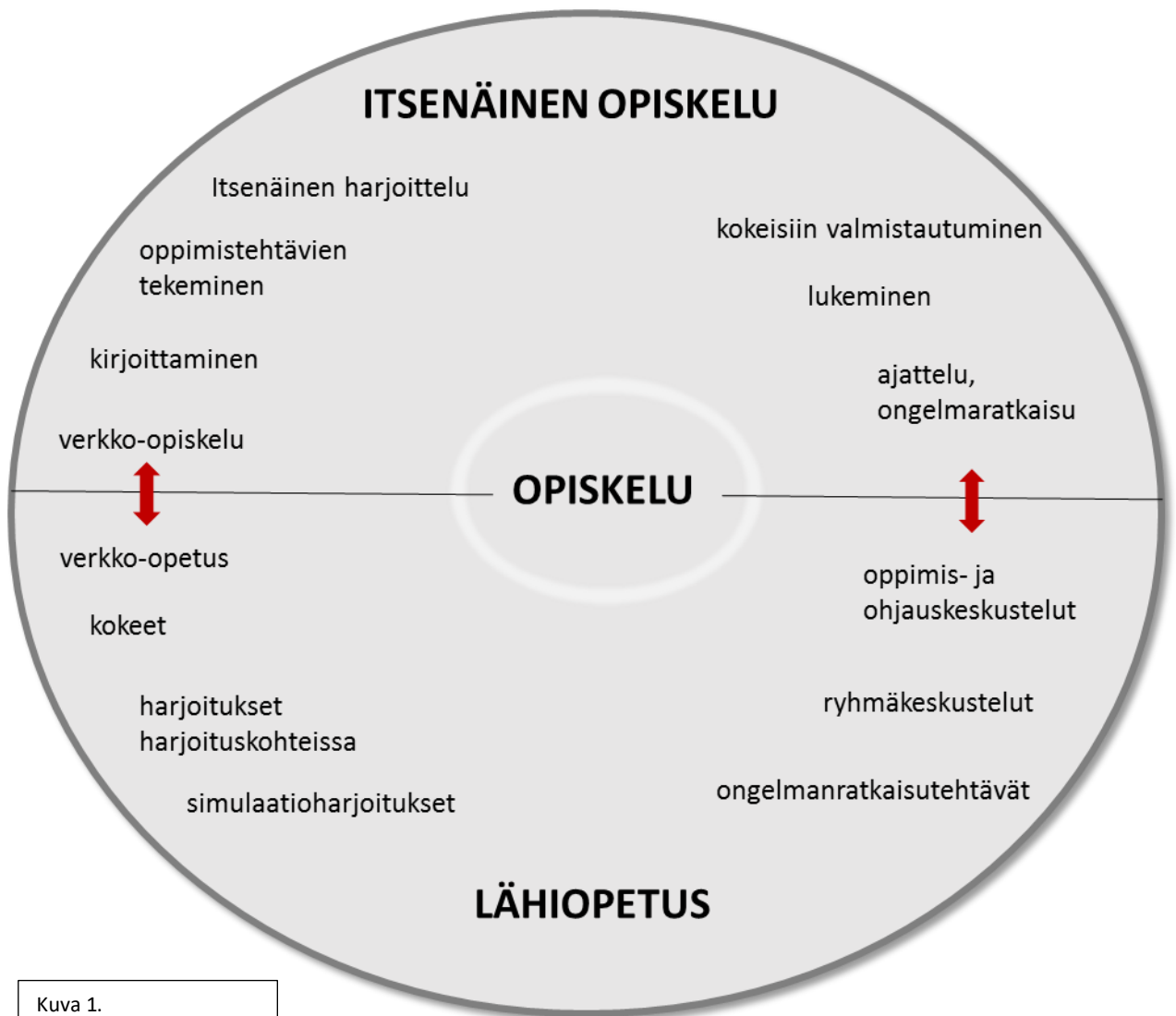
Viikkoharjoitukset – palokunnan viikoittaisia pelastustoiminnan oppitunteja tai harjoituksia, joiden aiheet vaihtelevat palokunnan ja hälytysosaston toiminnan mukaan. Viikkoharjoitukset ylläpitävät palokunnan hälytysvalmiutta.

5. Opiskelumenetelmät sopimushenkilöstön päällikkökoulutuksessa

Oppiminen on ytimeltään yksilöllistä, tiedollisten käsitysten ja taidollisen valmiuden jatkuvaa rakentamista ja rakentumista sekä asioille annettavaa jatkuvasti kehittyvää merkityksenantoa. Jokainen opiskelija rakentaa ammatillisia käsityksiään elämänsä historian, työkokemuksensa, organisaatioperinteen sekä tulevaisuuden odotustensa mukaan. Koulutuksen yhtenä tavoitteena on motivoituminen jatkuvaan itsensä kehittämiseen.

Opiskelua sidotaan tavoitteellisesti ja määrätietoisesti opiskelijoiden työkokemukseen, nykyisiin tehtäviin ja työorganisaatioihin sekä pelastustoimen lähitulevaisuuden kehittämishaasteisiin. Opiskelu tähtää osaamistavoitteiden saavuttamiseen ja elinikäisen oppimisen periaatteiden omaksumiseen. Opiskelija on oppimisprosessissa vastuullinen toimija.

Kuva 1.
Opiskelumenetelmät
sopimushenkilöstön
päällikkökoulutuksessa

6. Sopimushenkilöstön päällikkökurssi

6.1. Sopimushenkilöstön päällikkökurssin opetussuunnitelman toteuttaminen

Sopimuspalokunnan päällikkökurssin opetussuunnitelma voidaan toteuttaa eri tavoin. Alla on esimerkkejä vaihtoehtoisista malleista koulutuksen pedagogiseen toteutukseen.

Vaihtoehto I:	Itsenäinen opiskelu: orientaatiotehtävät Lähiopetusjakso maakunnassa (pe-su)	Itsenäinen opiskelu: oppimistehtävät verkko-opinnot Lähiopetusjakso maakunnassa (la-su)	Itsenäinen opiskelu: oppimistehtävät, verkko-opinnot	Lähiopetusjakso Pelastusopistolla (ma-pe)
Vaihtoehto II:	Lähiopetusjakso Pelastusopistolla (ma-pe)	Lähiopetusjakso Pelastusopistolla (ma-ke)	Itsenäinen opiskelu: oppimistehtävät	Lähiopetusjakso Pelastusopistolla (pe-su)
Vaihtoehto III:	Lähiopetusjakso maakunnassa (pe-su)	Itsenäinen opiskelu	Lähiopetusjakso maakunnassa (pe-su) sekä sen jälkeinen itsenäinen opiskelu	Lähiopetusjakso Pelastusopistolla (pe-su)

Kuva 1. Esimerkkejä vaihtoehtoisista koulutuksen toteutusmalleista.

6.2. Sopimushenkilöstön päällikkökurssin koulutusosiot

Tuntimäärä sisältää teoriaopetuksen, itsenäisen opiskelun ja oppimistehtävät.

Pelastustoimen lainsäädäntö ja hallinnollinen järjestelmä sekä palokuntasopimus ja sen tuomat velvoitteet.	12 t
Sivutoimisen henkilöstön asema pelastuslaitoksen työntekijänä	12 t
Riskienhallinta, turvallisuusjohtaminen, toiminnan suunnittelu sopimuspalokuntatoiminnassa	26 t
Henkilöstöjohtaminen, omanjohtajuuden kehittäminen	24 t
Pelastustoiminnan johtamisen perusteet	16 t

Turvallisuusviestinnän suunnittelu ja johtaminen sekä päällystön etiketti ja käyttäytyminen	10 t
Alueellisen pelastuslaitoksen toiminta, keskeiset asiakirjat sekä valtakunnallisten ja alueellisten pelastusalanjärjestöjen toiminta	6 t
Onnettomuuksien ehkäisy rakennusten paloturvallisuus (rakenteellinen, laitteet, palontutkinta)	8 t
Tiedottaminen ja viranomaisyhteistyö	4 t
Yhteiskunnallisen varautumisen perusteet ja pelastuslaitoksen rooli ja velvoitteet varautumisen järjestämisessä	8 t
Yhteensä	108 tuntia

Tarkemmat koulutusosiokuvaukset:

6.2.1. Pelastustoimen lainsäädäntö ja hallinnollinen järjestelmä (12 t)

Osaamistavoitteet

koulutusosion suoritettuaan opiskelija osaa

- luetella pelastustoimen lainsäädännön keskeiset säännökset
- selittää viranhaltijan ja työntekijän vastuut ja velvollisuudet
- selittää pelastustoimen alueen organisaation
- vapaaehtois pohjalla toimivan henkilöstön hallinnon erityispiirteet

Sisältö   pelastustoimen lainsäädäntö
                  pelastustoimen hallinnollinen järjestelmä
                  sopimuspalokunnan säädöspohjainen asema

Oppimismenetelmät

lähiopetus, oppimistehtävät

Oppimateriaali ja oppimisympäristöt

Pelastuslaki (379/2011)
Valtioneuvoston asetus pelastustoimesta (407/2011)
vastuuopettajan jakama muu aineisto

6.2.2. Palokuntasopimus ja sen velvoitteet sekä sivutoimisen henkilöstön asema pelastuslaitoksen työntekijänä (12 t)

Osaamistavoitteet

koulutusosion suoritettuaan opiskelija osaa

- selittää sopimuspalokunnan aseman pelastustoimen järjestelmässä sekä palokuntasopimuksen tuomat vastuut ja velvoitteet sopimuspalokunnalle
- kertoa tyypillisen aluesopimuksen ja eri palokuntasopimusmuotojen rakenteen sekä sisällön
- toimia neuvottelijana palokuntasopimusta laadittaessa
- palokuntasopimuskäytännön ja yhteistoiminnan periaatteet pelastusviranomaisen kanssa.

Sisältö   sopimuspalokunnan asema säädösten pohjalta
Sopimuspalokuntien Liiton mallisopimusohjat
palokuntasopimuksen velvoittavuus
sopimuskäytännöt ja palokuntasopimuksen kautta toteutettava yhteistyö
pelastusviranomaisten kanssa
työterveyshuolto ja työturvallisuuslainsäädäntö

Oppimismenetelmät

lähiopetus ja oppimistehtävät

Oppimateriaali ja oppimisympäristöt

Pelastuslaki (379/2011) ja asetus pelastustoimesta (407/2011)
Työturvallisuuslaki (738/2002)
Yhdistyslaki (503/1989)
Työterveyshuolto sopimuspalokunnissa SM julkaisu 2013
Sopimuspalokuntien Liiton mallisopimukset
luentomonisteen
oman palokunnan palokuntasopimus ja oman alueen aluesopimus

6.2.3. Sopimuspalokunnan toiminnan suunnittelu, riskienhallinta ja työturvallisuus sopimuspalokuntatoiminnassa (26 t)

Osaamistavoitteet

koulutusosion suoritettuaan opiskelija osaa

- tehdä palokuntatoiminnan vuosisuunnitelma
- selittää ennakkosuunnittelun tärkeyden palokunnan toiminnan varmistamisessa ja kehittämisessä
- toimia riskienhallinnan ja työturvallisuuden periaatteiden mukaan

Sisällöt

Vuosisuunnittelun perusteet

- pelastustoimintaan liittyvä suunnittelu; koulutussuunnittelu ja muu henkilöstön

- pelastusosaamisen kehittäminen;
- palokunnan osallistuminen onnettomuuksien ehkäisyn ja varautumisen toimintoihin
- hälytys-, nuoriso-, nais- ja tukiosastojen toiminnan suunnittelu
- viranomaisyhteistyö
- palokunnan toiminnan turvaaminen
- jäsenrekrytointi, positiivisen julkisuuden rakentaminen
- vaarojen ja haittojen arviointi omassa palokunnassaan

Oppimismenetelmät

ennakkotehtävä, lähiopetus, oppimistehtävät verkkotuettuna oppimisena (Moodle), työryhmätyöskentely verkossa ja kontaktiopetuksessa

Oppimateriaali ja oppimisympäristöt

Palokuntayhdistys toimii. SSPL:n julkaisu 2012
Palokuntatapahtuman järjestämisopas. SPEK 2009
Nuoriso-osaston turvallisuusohje. SPEK 2013
Sopimuspalokunta strategia 2020. SSPL:n julkaisu 2012
Hyvinvoiva sopimuspalokunta. SSPL:n julkaisu 2012
Riskien arviointi pelastuslaitoksissa. Työterveyshuollon ohje

6.2.4. Johtaminen ja organisointi; henkilöstöjohtaminen (24 t)

Osaamistavoitteet

koulutusosion suoritettuaan opiskelija osaa

- johtaa henkilöstöä kehittävässä ja myönteisessä ilmapiirissä.
- itsensä johtamisen periaatteet ja osaa toimia hyvässä vuorovaikutuksessa johtajana
- selittää henkilöstöriskien merkityksen ja mahdolliset vaikutukset
- henkilöstön johtamisen, motivoinnin ja sitouttamisen sopimuspalokuntatoimintaan

Sisältö

henkilöstöriskit
oman johtajuuden kehittäminen
vuorovaikutusjohtaminen
organisaatioviestinnän eri osa-alueet
työilmapiiri ja työyhteisön hyvinvointi

Oppimismenetelmät

lähiopetus, oppimistehtävät verkkotuettuna oppimisena (Moodle), työryhmätyöskentely verkossa ja kontaktiopetuksessa

Oppimateriaali ja oppimisympäristöt

Moodle-oppimisympäristö

6.2.5. Pelastustoiminnan johtaminen ja tiedottaminen (16 t)

Osaamistavoitteet

koulutusosion suoritettuaan opiskelija osaa

- soveltaa pelastustoiminnan johtamisen teoreettiset perusteet
- soveltaa pelastustoimen viestiliikenteen osana johtamisjärjestelmää
- pelastusjoukkueen johtamisen perusteet
- soveltaa pelastusjoukkueen suorituskykyä eri onnettomuustilanteiden pelastustehtävissä
- selittää eri yhteistoimintaviranomaisten tehtävät ja niiden yhteistoiminnan onnettomuustilanteissa
- kertoa viestinnän sekä tiedottamisen merkityksen osana pelastustoiminnan johtamista
- käyttää Virve-järjestelmää johtamisessa.

Sisältö pelastustoiminnan johtamisen teoreettinen viitekehys ja johtamisprosessi
pelastustoiminnan organisaatiot ja organisaatiojohtaminen
taktiikka pelastustoiminnassa
pelastusryhmän ja -joukkueen johtaminen eri onnettomuustyypeissä
viranomaisyhteistyö
tiedottaminen pelastustoiminnassa

Oppimismenetelmät

lähiopetus, oppimistehtävät, harjoitukset

Oppimateriaali ja oppimisympäristöt

Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje SM julkaisu 21/2012
Pelastustoimen Virve-viestiohje SM julkaisu 24/2011
Laki vaaratiedotteesta (466/2012)
Nieminen, J. Rakennuspalojenyleispätevät ilmiöt. Pelastusopiston julkaisu 1/2008.
vastuuopettajan jakama muu aineisto

6.2.6. Turvallisuusviestintä ja sidosryhmäyhteistyö (10 t)

Osaamistavoitteet

koulutusosion suoritettuaan opiskelija osaa

- kertoa positiivisen julkikuvan tärkeyden palokunnan toiminnassa ja pitää turvallisuusviestintää tärkeänä
- ohjata palokuntaansa pelastustoimen eettisten arvojen pohjalta ja pitää suhdetoimintaa sidosryhmiin tärkeänä.
- edustaa esimerkillisesti palokuntaansa edustustilaisuuksissa ja kehittää esiintymistaitojaan

Sisältö eettiset arvot julkikuvarakentajana

media, tiedottaminen ja turvallisuusviestintä
PR- ja suhdetoiminta
neuvottelutaito, esiintymisvalmiudet

Oppimismenetelmät

etätehtävä; palokunnan esiintyminen ja edustaminen julkisesti
lähiopetukseen osallistuminen

Oppimateriaali ja oppimisympäristöt

Parviainen, Mervi 2015. Pidetään kiinni etiketistä. SPPL
Pelastustoimen eettiset arvot, SPPL
Turvallisuusviestinnän oppaat. SPPL
Palokuntien merkit, SPEK 2013
Palokuntalaisen pukuohje, SPEK 2013
24/365 Palokuntalaisuus Suomessa, Teija Mankinen /SPEK 2013
oman pelastuslaitoksen ohje turvallisuusviestinnästä
luentoaineisto

6.2.7. Alueellisen pelastuslaitoksen toiminta ja keskeiset asiakirjat sekä pelastusalan järjestöjen toiminta (6 t)

Osaamistavoitteet

koulutusosion suoritettuaan opiskelija osaa

- selittää oman palokuntasopimuksen perusteet ja tuntee oman pelastuslaitoksen toiminnan
- selittää sopimuspalokunnan toiminnan osana pelastuslaitoksen toimintaa ja osana valtakunnallista pelastustoimea
- selittää pelastusalan järjestöjen toimintaa
- kertoa sopimushenkilöstön koulutusjärjestelmäkokonaisuuden

Sisältö Oman alueen pelastuslaitoksen toiminta ja yhteistyön kehittäminen
Valtakunnallisten pelastusalanjärjestöjen toiminnan tunteminen

Oppimismenetelmät

luennot ja julkaisujen hyödyntäminen oppimistehtävissä

Oppimateriaali ja oppimisympäristöt

Palokuntasopimukset Suomessa - loppuraportti SSPL 2010
Sopimuspalokuntien lähtövarmuus. SSPL julkaisu 2013
Palokuntayhdistys toimii. SSPL julkaisu 2012
oman pelastuslaitoksen palvelutasopäätös

7. Opintoja koskevia ohjeita

7.1. Suoritustavat

Opintojen suoritustavat kerrotaan opetussuunnitelmassa ja ne tarkentuvat kurssin toteutussuunnitelmassa. Opiskelu voi olla erilaista kurssin opiskeluun liittyvää työtä, kuten lähi- ja monimuoto- tai verkko-opetukseen osallistumista, oppimistehtävien tekemistä, harjoitusten suunnittelua, harjoitusalueilla tapahtuviin harjoituksiin osallistumista, kalustonhuoltoa tai näyttökokeeseen tai tenttiin valmistautumista.

Opiskelija voi uusia hylätyn suorituksen kurssin opiskelun aikaisilla läpäisyvaatimuksilla kaksi kertaa. Opiskelija voi täydentää suorituksiaan sopimalla tästä kurssin vastuopettajan kanssa.

Opintosuoritus voidaan hylätä, mikäli opiskelija on sitä suorittaessaan syyllistynyt vilppiin. Opiskelijaa, joka on Pelastusopiston piirissä harjoittanut opinnoissaan vilppiä, voidaan rangaista. Pelastusopistosta annetun lain (607/2006) 30 ja 31 §:ssä säädetään rangaistuksesta ja menettelystä kurinpitoasiassa. Oikaisumenettelyä säädetään Pelastusopistosta annetun lain 37 ja 38 §:ssä.

7.2. Sopimuspalokunnan päällikkökurssin arviointi ja rekisteröinti

Arvioinnilla tarkoitetaan kaikkia niitä toimenpiteitä, joilla ohjataan ja tarkistetaan opiskelijan opintojen tavoitteiden saavuttamista. Arvioinnilla tuetaan opiskelijaa opetussuunnitelmassa esitettyjen osaamistavoitteiden saavuttamisessa. Arviointiin voi osallistua kouluttajien lisäksi esim. opiskelija itse. Opiskelijan suorituksia arvioidaan vertaamalla suorituksia opetussuunnitelman tavoitteisiin.

Arviointissa korostetaan myös ns. jatkuvan näytön huomioon ottamista. Siten esimerkiksi opiskelijan huolellisuus, aktiivisuus, poissaolot, tehtävien suorittaminen ja vastaavat tekijät voivat vaikuttaa arviointiin. Jatkuvan näytön arviointi on yleensä varsin subjektiivista, joten sen käyttöä arviointiperusteena on käytettävä harkiten silloin, kun tavoitteiden saavuttamista voidaan luotettavasti arvioida tavanomaisin keinoin.

Kurssin sisältö, osaamistavoitteet, arviointiperusteet ja -asteikko päätetään opetussuunnitelmassa ja esitellään opintojakson alussa.

Sopimuspalokunnan päällikkökurssin lopussa järjestetään osaamisenkartoitus, jossa arvioidaan kurssin tavoitteiden saavuttamista ja opetuksen ydinsisältöjen hallintaa. Hyväksytyyn suoritukseen edellytetään 50% oikeaa suoritusta. Oppilaalla on oikeus uusia osaamisenkartoitus yhden kerran kurssin aikana. Mikäli oppilas ei sittenkään onnistu saamaan osaamiskartoituksesta hyväksytyä suoritusta, tulee hänen opiskella kurssiaineistoa uudelleen ja hän voi suorittaa kartoituksen aikaisintaan kolmen (3) kuukauden kuluttua ensimmäisestä osaamisen kartoituksesta. Hyväksytyistä suorituksista käytetään numeraalista asteikkoa 1 – 5 seuraavasti:

5 = kiitettävä

4 = erittäin hyvä

3 = hyvä

2 = tyydyttävä

1 = tyydyttävä.

Opiskelijalle varataan tilaisuus tutustua arvioituun kirjalliseen tai muuten tallennettuun opintosuoritukseen. Suoritukset säilytetään kuuden kuukauden ajan tulosten julkistamisesta. Kurssilaisilta pyydetään kurssin lopussa kirjallinen palaute kurssista. Saatua palautetta käytetään kurssin kehittämiseen

Kurssin hyväksytysti suorittaneille annetaan todistus, jossa mainitaan kurssin laajuus opintopisteinä, opintojaksot ja niiden laajuus tuntimäärän mukaan sekä sanallinen yleisarvosana kurssista.

7.3. Oikaisuvaatimus

Arviointiin tai hyväksilukupäätökseen tyytymätön opiskelija voi pyytää oikaisua arvioinnin suorittaneelta 14 päivän kuluessa siitä, kun opiskelija on saanut arvioinnin tulokset ja arviointiperusteiden soveltamisen tai hyväksilukupäätöksen perustelut tietoonsa. Oikaisuvaatimukseen on vastattava viimeistään 14 päivän kuluessa oikaisuvaatimuksen saapumisesta. Edelleen arviointiin tai hyväksilukupäätökseen tyytymätön opiskelija voi hakea oikaisua Pelastusopiston oikaisu- ja kurinpitolautakunnalta 14 päivän kuluessa siitä, kun hän on saanut tiedon päätöksestä. (Laki Pelastusopistosta 37 ja 38 §.)